

מסכת בבא קמא

פרק ארבעה אבות

מתניתין:

באופן "משונה", שאין דרכו בכך.

ונחלקו אמוראים בגמרא, האם ה"שור" שהזכירה המשנה הכוונה היא רק להיזק של "רגל", או גם להיזק של "שן" ו"קרן".⁽⁴⁾

ב. והבור — אם כרה אדם בור, או פתח בור שהיה מכוסה, ונפל שם שור או חמור.

ג. והמבעה — נחלקו אמוראים בגמרא בביאור "המבעה", האם הוא שור המזיק את ממון חברו באכילה, והוא אב נזיקין הנקרא "שן", או שהוא "אדם המזיק", שמזיק בגופו את ממון חברו.⁽⁵⁾

ד. וההבער — אם הבעיר אדם אש ברשותו, והתפשטה האש, ויצאה והזיקה את ממון חברו.⁽⁶⁾

ועתה מבארת המשנה את הנחיצות בכתיבתם של כל ארבעת אבות הנזקין בתורה, היות שהם שונים במהותם

המשנה הראשונה פותחת במנין עיקרי המזיקים שהוזכרו בתורה, ומבארת את הנחיצות לפרט את כולם בתורה:

ארבעה אבות נזיקין⁽¹⁾⁽²⁾ — ארבעה הם סוגי המזיקים העיקריים, המפורשים בתורה, ואלו הם:⁽³⁾

א. השור המזיק

בהקדמה לפרק זה מבואר, שמצויים ב"שור המזיק" שלשה סוגי היזק:

רגל — בהמה הדורסת ברגליה, ומזיקה חפץ בדרך הילוכה.

שן — בהמה האוכלת פירות בשדה של אדם אחר, להנאתה.

וקרן — שור הנוגח בקרניו מתוך כוונה להזיק, ואין לו הנאה בהיזקו, ועשה זאת

3. "אבות" הם סוגי המזיקים שנכתבו בתורה בפירושו. והדומים להם נקראים תולדות. ובגמרא מפורש מהן התולדות. רש"י

4. להלן [ג ב ד א]. לדעת רב, השור כולל "קרן" "שן" ו"רגל". ואילו לדעת שמואל, "רגל" בלבד.

5. לדעת רב, שהשור כולל את שלשת המזיקים, הכוונה ב"מבעה" היא ל"אדם" המזיק בגופו. ולדעת שמואל הכוונה ל"שן".

6. סדר המזיקין במשנה הוא כסדר שכתובים

1. התנא נקט לשון "נזיקין" ולא "מזיקין" משום שהתנא הזה ירושלמי הוא [כמבואר לקמן ו ב], ולעושה הנזק הוא קורא "נזיק". שיטה מקובצת בשם הרא"ש. וראה עוד מה שמביא השיטה מקובצת בשם תוספות רבינו ישעיה והמאירי.

2. יש הגורסים "ארבעה אבות נזיקין הן", וכך גורס המאירי. אולם לדברי התוס' והרשב"א לא גורסים "הן", והתוס' מבארים שאין בזה כלל קבוע מתי נוקטת המשנה "הן" אלא פעמים נוקטת כך ופעמים כך.